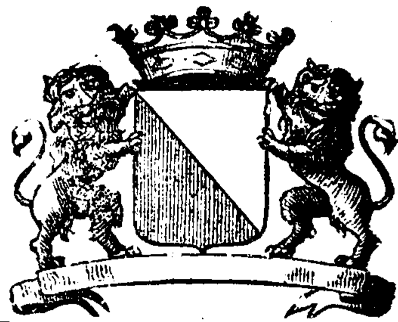
WOENSDAG — A. 1858. N°. 266. — 10 NOVEMBER.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT 10 November.

Gelukkig mogen wij het achten, dat er weinig uitenlandsch nieuws is; de spoorwegzaak en de mededeeling van 't geen onze Tweede Kamerzitting van ve te melden aanbrengt, nemen telkens voor een oot gedeelte onze beschikbare ruimte in.

De brief van keizer *Napoleon* over het vervoeren vrije negerarbeiders zal in Engeland buiten kijf groot genoegen worden ontvangen. Ze bevat kbaar eene inwilliging der wenschen van de Britregering, en uit dat oogpunt is ze een grond te voor het behoud der vriendschappelijke betrekgen tusschen de Westmagten, die wel niet op oogenblik in een minder gewenschten toestand en, maar toch steeds door de netelige kwestie dat vervoer van vrije negers zeer ligt konden gevaar komen.

De Oostersche kwestie is niet zoo gemakkelijk op goed terrein gevoerd. De regeling der grensheiding van Montenegro ondervindt nieuwe moeijeheden door het weifelend gedrag van Turkije. — herbenoeming van *Mehemet-Ali* tot minister heeft n vreezen, dat het verspillingstelsel weder zou worden voerd, en de gezanten hebben daarover bepaalijk vertoogen ingeleverd. De Sultan heeft echter kennen gegeven, dat die vrees ongegrond was, en dat slechts een begaan onregt wilde herstellen. — maatregelen, die de Sultan in Bosnië genomen ft, hoopt men, dat ten slotte den burgerkrijg alr zullen doen eindigen.

Van de zaak van *Mortara* is niets naders; men et dus vreezen, dat men te schielijk heeft geloof echt aan 't geen men in 't belang van den Paus en had gewenscht. Opmerkelijk is 't, dat terwijl de geheele Europesche pers den kinderdiefstal een andelijk feit heeft genoemd, en daaronder zelfs Russiesche bladen, het Weener officiële blad de dediging van den kinderroof waagt! Dat geluke Oostenrijk!

Wij verwijzen bijzonderlijk naar Petersburg, waar n met belangstelling zal zien, hoe krachtig de ar de afschaffing der lijfeigenschap voorstaat tegenr den onwil van leden van den adel.

De troonrede door koning *Leopold* bij gelegenheid opening van de Belgiesche Kamers uitgesproken, dt zeer weinig belang aan. Onder Brussel geven er dan ook slechts in korte woorden berigt van.

— Bij beschikking is aan de heeren *Pieter Smit*, *Smit*, *Leendert Smit*, te Nieuw Lekkerland, en *p Smit* jr., te Ridderkerk, vergunning verleend or eene stoombootdienst tot vervoer van reizigers, ederen en vee van Rotterdam naar Antwerpen en anheim en eenige tusschenplaatsen, en terug; welke rgunning zal worden uitgevoerd onder de firma *p Smit jr. en Co.*

— Uit Luxemburg schrijft men, dat de deelname de verkiezing den 6. dezer grooter geweest is n ooit. Er werden 505 stemmen uitgebragt. 26 ndidaten der oppositie hebben bij de eerste stemng de meerderheid gehad; zij hadden 270 tot 321 mmen. Niet één aanhanger der regering is in de ofdstad verkozen.

— Plaatsgebrek weêrhoudt ons heden verkort medeeling te doen van de regerings-antwoorden op beschouwingen der Afdeelingen over de hoofdkken I, II en IX A der staatsbegrooting. Alleen tleenen wij aan 't eerste voor heden 't volgende: „Over de vraag, of er van staatswege ondersteuning spoorwegondernemingen zal worden verleend, is g geene bepaalde beslissing van de wetgevende magt vallen, veel min over de wijze waarop dit zou beren te geschieden. Over beide punten bestaat veel chil van gevoelen. Er is voorloopig over een en er van gedachten gewisseld. De ondervinding heeft n zien dat het middel, 't welk in de afdeelingen de Tweede Kamer het beste werd geacht en dat het oog der regering zeer zeker de voorkeur vert, niet met uitzigt op goed gevolg kan worden gewend. De regering acht het wenschelijk dat de at krachtige ondersteuning verleene; zij meent tevens de aanleg van spoorwegen niet op al te kleine aal plaats moet hebben; zij deinst voor de moeiikheden aan de zaak verbonden, niet terug. De overtuiging bestaat bij haar, dat, wil men haar op dien weg niet volgen, geen andere uitkomst zal overblijven, dan dat de Staat spoorwegen voor eigen rekening aanlegge, dat is, dat juist het middel zal moeten worden aangewend, hetwelk bij het eerste formele onderzoek van de zaak door de afdeelingen der Tweede Kamer met eenparigheid van stemmen als het minst raadzame werd beschouwd."

*— De kommissie, benoemd om de Provinciale Staten van dit gewest te adviseren omtrent hetgeen den Staten te doen staat, ten einde de belangen der provincie in de zaak der spoorwegen voor te staan, (zie ons vorig n°.) bestaat uit de HH. *Jongeneel*, *Ackersdijck*, *Wijers*, *v. Bel* en *Schas*.

*— De Kamer van Koophandel alhier heeft in hare vergadering van gisteren een adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal vastgesteld, waarbij zij hare bezwaren aanvoert tegen het wets-ontwerp tot bekrachtiging van sommige artikelen van de koncessie voor den aanleg van den Noorder Spoorweg, en in het algemeen tegen de rigting van de spoorweglijnen, welke de regering ten koste van 's Rijks schatkist verlangt te ondersteunen, met verzoek, dat de Staten-Generaal hunne goedkeuring aan het voorgedragen wets-ontwerp mogen onthouden, en subsidiair: dat in allen gevallen, zoodanige wijzigingen in de koncessie voor den Noorder Spoorweg mogten worden gebragt, waardoor gelijktijdig den aanleg van eene lijn van Utrecht naar Amersfoort op Zwolle mogt worden verzekerd.

— In hoeverre de hooge eischen van de koncessionarissen, in zake den aanleg van spoorwegen in ons land van lieverlede een ieder tot de konkluzie brengen, dat men ten slotte den weg zal dienen op te gaan, die dezer dage door onzen gemeenteraad is aangewezen, blijkt o. a. ook uit deze verklaring van *'t Handelsblad*:

Onze meening komt hierop neder: „Nederland heeft groote behoefte aan spoorwegen; zij moeten worden aangelegd. Kan dit door bijzondere ondernemingen met billijke ondersteuning geschieden, wij geven daaraan ver de voorkeur. Maar kan dit niet plaats vinden, duren de onderhandelingen te lang, en vooral zou het gevolg van de aangevraagde koncessiën zijn, dat sommige deelen des lands van het spoorwegnet wierden uitgesloten, — wij zouden zeggen: Beter staats-spoorwegen dan geene spoorwegen. Wij zouden tot de regering zeggen: maak van het gunstige oogenblik onverwijld gebruik; bezig de millioenen schats die gij voorhanden hebt tot een zoo heilzaam doel; verrijk provinciën en gemeenten met dat noodzakelijk vervoermiddel van onzen tijd; verlevendig het verkeer; open nieuwe bronnen van bestaan; tijdgenoot en nakomelingschap zullen de regering daarvoor dank zeggen; maar vooral, verlies geen tijd meer. Het oogenblik dringt; ras kon het te laat zijn."

Men weet, dat het voorstel van den heer *Alewyn* aan de Staten van Noord-Holland gedaan, waaromtrent den 18 eene bepaalde voordragt nader wordt ingewacht, uitgaat van 't beginsel, dat voor de partikuliere maatschappijen de taak van den aanleg te zwaar, en daardoor de aanleg door den Staat meer en meer wenschelijk schijnt.

— In de raadsvergadering te Leeuwarden is Zaturdag ter tafel gebragt eene missive van heeren Ged. Staten van Friesland, ter voldoening aan den hun bij besluit dd. 13. Okt. jl. opgedragen last, betrekking hebbende tot de medewerking voor de verwezenlijking van de spoorweglijn, waarvoor koncessie is verleend aan de heeren *Sloet* en *Reuchlin*, en het verzoek aan de hooge regering, om bij die verleende koncessie nog eene verbinding met het buitenland en eene tusschenlijn van Meppel op Harlingen aan te leggen, en hetgeen men tot ondersteuning daarvan gemeend heeft te moeten aanbieden; bij welke missive den betrokken gemeente-besturen met den meesten aandrang wordt aanbevolen, ernstig en bedaard te willen overwegen, of en op welke wijze zij zich genegen zouden willen verklaren hunne medewerking te verleenen tot verwezenlijking van het denkbeeld om deze provincie in eene behoorlijke spoorwegverbinding te doen deelen, en hunne aandacht inzonderheid daarop worde gevestigd, dat men wel zal doen bij het doen van eenige toezegging: *a.* zich in de eerste plaats te verklaren over de lijn, zoo als die gekoncessioneerd is; *b.* in de tweede plaats melding te maken van verhoogde aanbiedingen, met het oog op de wenschelijk geacht wordende toevoegingen, zoo men vermeenen mogt daartoe termen te vinden; een en ander met aandrang op spoedige beantwoording. Deze missieve is in handen eener kommissie gesteld.

— In den Haagschen gemeenteraad is rapport ingekomen der kommissie in zake den aanleg van een haven te Scheveningen. De komm. acht die voor de visscherij zeer belangrijk, die gaarne goed havengeld zal betalen in plaats van nu de pinken op strand te moeten slepen. Wat verder de soort van vaartuigen betreft, welke de haven zou moeten ontvangen, acht de komm. het onraadzaam, die verder uit te strekken dan tot visschersvaartuigen en stoomschepen van middelmatigen diepgang, zooals zij gewoonlijk op de Noord- en Oostzeehavens varen.

De diepte van de haven stelt de komm. voor op 3,50 el, beneden laag water. De stoombooten, welke tegenwoordig van Rotterdam op Engeland varen, zoo als de Batavier, gaan 3 tot 3,20 el diep.

Indien de haven eene oppervlakte van 2 bunders besloeg, zou zij 110 pinken en 10 groote schepen kunnen bevatten, maar de komm. acht het onraadzaam, de haven zoo bekrompen aan te leggen.

De aanleg van een zeebreker wordt om verschillende redenen ontraden.

Tot bevordering van de veiligheid is het noodig, den vorm van de haven zóó te kiezen, dat de mond gedekt is tegen de meest heerschende stormwinden en de golfslag minder wordt, naarmate men de haven binnendringt, zelfs al staat de wind regt op den havenmond.

Eindelijk acht de komm. het noodig, de haven in verband te brengen met den Hollandschen spoorweg, langs de westzijde der stad, achterom Zorgvliet, met een bogt naar het strand om langs de haven en het dorp door te gaan tot het badhuis.

Het rapport der komm is vergezeld van eene uitvoerige begrooting, waarvan de slotsom is, dat de geheele aanleg der haven wordt gerekend op *f* 1,405,000 welke begrooting hooger of lager zal zijn, naarmate men vóór den aanleg der haven, den bedoelden spoorweg aanlegt, daar de aanvoer van materialen, bij gebrek aan middelen van vervoer, van belangrijken invloed op de onkostberekening is.

— Naar aanleiding van het plaatst gehad hebbende onderzoek, ten gevolge der in de vorige maand door de kadetten der koninklijke militaire akademie te Breda gepleegde ongeregeldheden is eindelijk besloten:

1°. Dat in het aanstaande jaar aan al de kadetten van het tweede studie-jaar geen verlof zal worden verleend.

2°. Negen dier kadetten, welke het meest strafbaar zijn bevonden, zullen voor den tijd van één jaar bij een der korpsen infanterie gedetacheerd, en daarna weder in het tweede studiejaar worden ingedeeld.

3°. Vier hunner als minder schuldig, zijn met 4 dagen provoost gestraft.

4°. Die kadetten van het 4e studiejaar, welke met het toezigt belast waren, zijn insgelijks gestraft met 4 dagen provoost en hun de galons van onderofficier ontnomen, en

5°. De sergeant der inf., welke het toezigt had, is, na het ondergaan van 4 dagen provooststraf, naar zijn korps teruggezonden.

*— Uit 's Hage schrijft men ons:

Gister is van hier naar Breda gemarcheerd een detachement van het 4. regiment dragonders, onder bevel van den 1. luitenant *Kolm*, ten einde in eerstgemelde vesting gedurende vijf maanden te verblijven, ten dienste van de officieren van de verschillende korpsen en staven van het garnizoen aldaar, die aan de rijkunstoefeningen deel zullen nemen.

*— Uit Deventer schrijft men ons van gister:

Heden morgen is van hier naar 's Bosch vertrokken de 1. luit. *U.* ridder *van Rappard* met een detachement dragonders, bestemd om aldaar gedu-

rende den winter een rijkursus aan niet bereden officieren te geven.

Daar de rijksveldwachters te Almelo en omstreken in aantal zijn vermeerderd, zijn aldaar voortaan geene, als zoodanig dienstdoende, dragonders meer noodig.

Het water in de rivier is weder zeer laag en belemmert aanmerkelijk de scheepvaart; ofschoon met moeite, vaart echter nog de stoomboot van hier naar Zwolle. Wel hebben de het gepasseerde jaar te Wijhe gelegde kribwerken veel verbetering aangebragt, doch niet zoo veel, dat de schepen overal vrij in hunne vaart zijn.

— Het R. K. Parochiaal armbestuur te Rotterdam heeft den 6. dezer doen aanbesteden, het bouwen van diverse schoollokalen, onderwijzerswoningen enz. aan den Coolsingel, hetwelk is aangenomen door den heer *H. J. Dupont*, voor de som van *f* 52,314. De lokalen ingerigt tot bewaarscholen, scholen voor lager onderwijs, naai- en breischolen, zullen kunnen bevatten cirka 1500 kinderen. De bouwing zal plaats hebben naar de plannen en teekeningen van de architekten de heeren *W. Thijsen* en *H. J. van den Brink*, onder wier opzigt het werk zal worden uitgevoerd.

— Aangaande den beruchten dief *Hilf*, zich noemende *Schultz*, wordt van gister weder eene bijzonderheid medegedeeld, waaruit blijkt hoe gevaarlijk deze persoon is. Men weet dat hij, vóór zijn konfinement gedurende zeven jaren te Woerden, in Duitschland verschillende malen tot gevangenisstraf veroordeeld werd, doch telkens wist te ontsnappen. Hij wist o. a. te ontkomen uit de gevangenissen te Wittenberg Stendal, Braunsweig Hamburg, Schwartau Euten en te Vechta. Sedert hij in het huis van verzekering te Arnhem was overbragt, hoorde men reeds van herhaalde mislukte pogingen om van daar te ontvlugten. Buitengewone maatregelen werden er genomen, om zijne ontkoming te beletten en zij blijken thans hoog noodig te zijn. Gister in den vroegen ochtend toch vond men *Schultz* in den gang der gevangenis, alwaar hij door het geheim gemak uit zijne cel is gekomen. Hij had den rooster, die zich in het gemak bevond, verbroken en met een der ijzers daarvan zich een weg tot den gang gebaand. In den gang zelf was hij reeds bezig een gat in den buitenmuur te breken toen hij ontdekt werd. Onnoodig is het hierbij te voegen dat men hem belette zijne morgenwandeling voort te zetten. Men heeft hem thans aan een keten geklonken. *A. C.*

*— Morgen avond wordt de vierde voorstelling gegeven van het eerste abonnement voor de Hollandsche komedie. Met de drie afgeloopen voorstellingen heeft de Direkteur bewezen, door afwisseling van stukken en door eene goede keuze, het tooneellievend publiek alhier aan zich te willen verpligten. Morgen hebben wij weder de *primeur* van twee nieuwe stukken, die naar men ons zegt, de belangstelling van 't publiek wel verdienen, eene belangstelling die gelukkig voor 't Hollandsch tooneel toeneemt, naar blijkt uit het bij elke voorstelling talrijker wordend bezoek.

— Het *Goevernements-Advertentieblad* van Suriname van 7 Okt. jl., berigt uit Paramaribo het volgende:

Reeds geruimen tijd heeft het koloniaal bestuur middelen aangewend, om de boschnegers en Indianen tot zedelijk en godsdienstig onderwijs, vooral hunner kinderen te bewegen, doch zonder eenig gewenscht gevolg. Onze landvoogd gaf daarom den moed niet op, maar droeg den inspekteur der domeinen, enz. die met de zaken der inlandsche bevolking is belast, op, om nogmaals pogingen aan te wenden ter bereiking van het voorgestelde doel. Als een gunstigen uitslag zijner bemoeijingen kunnen wij met genoegen mededeelen, dat het hoofd (granman) der Beccu en Mousinga boschnegers dezer dagen zijn zoon hier ter stede heeft aangebragt en tot het genot van een geregeld schoolonderwijs toevertrouwd aan genoemden inspekteur. Wij achten deze eerste proeve als een zeer belangrijken stap, om beschaving onder de boschnegers te verspreiden; er is veel reden om te onderstellen, dat de opperhoofden der andere stammen dat voorbeeld zullen volgen. *H.*

— In den Haarlemmermeerringsdijk is een 16jarige schippersdochter, wier kleederen vuur hadden gevat, tot behoud in 't water gesprongen; spoedig gered, is ze toch weldra overleden.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 9 *Nov.*, 0.48 El; + AP. 7.43. Gev. 1 d.

Zitting van de Tweede Kamerr der Staten-Generaal.

— In de bijeenkomst van de Tweede Kamer van gister zijn ingekomen en in handen eener kommissie tot onderzoek gesteld de geloofsbrieven van den heer [illegible] *Heiden Reinesteyn*, welke op nieuw tot lid der [illegible]dering is benoemd.

De laatstelijk ingekomen ontwerpen van wet, waaronder ook eene, betreffende het tiendregt ter bevordering van landaanwinning, zijn naar de afdeelingen verzonden.

Een groot aantal adressen, betreffende de afschaffing van de slavernij, de spoorwegen, het tarief, het belastingstelsel enz., zijn in handen van de kommissie voor de petitien gesteld.

Vervolgens zijn voor verschillende ontwerpen van wet de rapporteurs benoemd.

Naar we reeds gister hebben te kennen gegeven is ons van eene vereerende zijde een artikel geworden, dat eene geheel tegenovergestelde strekking heeft dan 't geen we in ons vorig nommer over de spoorwegkwestie, vooral ook in betrekking tot onze stad en provincie hebben opgenomen.

Intusschen is in de vergadering onzer Provinciale Staten de zaak der spoorwegen ter sprake gebragt, en kan men verwachten, dat ook daar de belangen van Utrecht krachtige voorstanders zullen vinden. Belangstellend zien wij uit naar 't geen onze Prov. Staten zullen aannemen; de zamenstelling der kommissie *ad hoc* verzekert de aanbieding van een even goed doordacht als juist uiteengezet voorstel. — We behoeven niet er op te wijzen, dat het ook van eenig gewigt zal wezen, welke maatregel de Prov. Staten van Noord-Holland in deze zaak zullen nemen. In afwachting op die beslissingen nemen wij onderstaande beschouwingen over 't adres van den gemeenteraad op, die vooral met het oog op het adres, dat men van onze Staten verwacht, te meer gelegen komen.

Het onderstaand stuk, de lezer weet het uit 't geen wij vroeger over de spoorwegplannen hebben gezegd, is niet in onzen geest. Intusschen bevat het enkele zeer juiste opmerkingen, die alleen de opname zouden billijken, als wij dat niet reeds uit een gevoel van onpartijdigheid zouden willen doen. Het geheele vraagstuk onzer spoorwegen is voor 't oogenblik trouwens van dat belang, dat wij niet gaarne eene plaats zouden onthouden aan 't geen daaromtrent door bij ons bekende personen ter plaatsing wordt toegezonden, en de blijken draagt van, uit welk standpunt dan ook uitgaande, met bekwaamheid en gematigdheid te zijn ter neergesteld.

Het Adres van den raad van Utrecht betrekkelijk de spoorwegen.

In den raad van de gemeente Utrecht is den 27. Oktober jl. besloten een adres aan de Tweede Kamer der Staten Generaal aan te bieden, betreffende de voorstellen en ontwerpen der regering over den aanleg van spoorwegen.

Het merkwaardige daarvan is, dat de raad daarin niet, zoo als dit in vele adressen, door andere gemeente-besturen ingediend, wordt gedaan, verzoekt, dat zijne gemeente in het net der wegen opgenomen mag worden, of wel dat de rigting der ontworpen wegen mag worden veranderd. Neen! dit adres heeft veel ruimer omvang; daarin wordt het verlangen te kennen gegeven, dat de spoorwegen op kosten van den Staat mogen worden aangelegd en geëxploiteerd.

Wij willen niet onderzoeken, of art. 144 der Grondwet een gemeente-bestuur het regt al of niet geeft, om zich met onderwerpen te bemoeijen, die meer bepaald tot den werkkring der Staten-Generaal zouden kunnen schijnen te behooren, en niet onmiddelijk de belangen der gemeente betreffen; ons voornemen is den inhoud van het adres nader te beschouwen.

Voor ruim twee jaar, werd door den gemeenteraad eene kommissie, bestaande uit de heeren *de Muralt*, *v. d. Wall Bake*, *v. Hoytema*, *Schuurman*, *v. Veersen*, *Jongeneel* en *Ackersdijck*, benoemd, om den raad te adviseren in de zaken der spoorwegen.

Om aan die veel omvattende opdragt te voldoen, had de kommissie twee jaar tijd noodig. Den 26 Okt. jl. werd het resultaat van haar werk, het ontwerp van het bedoelde adres, aan de leden van den raad medegedeeld, en reeds den volgenden dag werd in eene zitting van den raad besloten, het stuk onverwijld in behandeling te nemen en vervolgens, om het aan de Tweede Kamer aan te bieden. Wij moeten erkennen, dat de leden van den raad hierdoor hebben getoond, dat zij althans niet achterlijk zijn gebleven, in het bestuderen van de kwestie van den dag, de spoorwegen. Hoe zou het anders voor hen mogelijk zijn geweest, om in 24 uur tijd te kunnen oordeelen over een zoo gewigtig en ingewikkeld onderwerp als in dit adres wordt behandeld; want om o. a. te beslissen, hoe de spoorwegen in ons land het best tot stand zullen komen, is niet gemakkelijk.

De eerste helft van het adres zou den lezer, die nog onbekend is met het slot, doen denken, dat dit slot het verzoek moest behelzen, om de aan te leggen spoorwegen uit Utrecht, als het centraalpunt te doen beginnen. De voordeelen der ligging van die stad worden toch in de eerste bladzijden in het breede aangegeven, en de nadeelen aangetoond van de rigtingen, waarvan Utrecht het beginpunt niet is. De lijnen van Utrecht naar Zwolle en naar 's Bosch worden zeer aanbevolen, en de voorgestelde lijnen van Arnhem naar Zwolle en van Rotterdam naar Noord-Brabant afgekeurd. — Of hierbij zooveel acht is gegeven op het algemeen belang als dit belang wordt opgezet aan het slot van het adres, zullen, ge[illegible] wij, de inwoners van Arnhem, Zutphen, Deven[illegible] Zwolle en van Dordrecht en Rotterdam niet to[illegible] men. De Ysselsteden zullen toch niet kunnen [illegible] pen, dat de weg langs de Zuiderzee, in [illegible] gemeen belang meer noodig is dan een weg [illegible] de vruchtbare streek langs den Yssel; even[illegible] de Zuid-Hollandsche steden dit zullen verm[illegible] van den weg van Utrecht naar 's Bosch. En d[illegible] ningers en Friezen zullen welligt begrijpen d[illegible] spoorweg van Zwolle naar Arnhem moet gemaakt [illegible] den, vóór dat er een weg van Zwolle naar U[illegible] wordt aangelegd; — zij verlangen toch e[illegible] naar eene verbinding met Arnhem en den spoorweg als met Utrecht.

De beschouwingen over het algemeen belang [illegible] schillen alzoo zeer veel; de plaatselijke belange[illegible] ben daar veel invloed op.

Wij willen hier de verschillende rigtingen [illegible] beoordeelen, maar hebben getracht aan te [illegible] dat weinigen uit het eerste gedeelte van het [illegible] de overtuiging zullen hebben gekregen, dat d[illegible] van Utrecht bij de beoordeeling van die spo[illegible] ontwerpen, op een onpartijdig standpunt was ge[illegible] en dit kan ook niet met grond van een gemee[illegible] verwacht, maar moet van de landsregering [illegible] worden.

De regering heeft dit ook begrepen, en [illegible] de algemeene rigting der spoorweg-lijnen [illegible] hankelijk gelaten „van de toevallige of bijzond[illegible] zigten of voordeelen van plannenmakers, [illegible] nemers of spekulanten” zooals dit in het [illegible] wordt beweerd; maar zij zelve heeft die rigting [illegible] paald; getuige de koncessie aan de heeren [illegible] *Reuchlin* gegeven; want de rigting in de [illegible] van die heeren van Meppel naar Beesters[illegible] door de regering veranderd in de rigting [illegible] Meppel naar Groningen.

Het laatste gedeelte van het adres is het [illegible] rijkste: daarin wordt beweerd, dat de regering [illegible] hare kosten de spoorwegen moet aanleggen [illegible] ploïteren. Het verband tusschen het eerste [illegible] laatste gedeelte is niet zeer duidelijk; want [illegible] grijpen niet, welken waarborg de raad van [illegible] dan heeft, dat de spoorweglijnen, welke [illegible] acht, gemaakt zullen worden. Het is toch [illegible] wachten, dat de regering dan ook eerst die [illegible] zal laten maken, welke zij nu voorstaat.

De in den raad gehouden diskussiën hebben [illegible] getoond, dat het moeijelijk was, om be[illegible] zeggen, wat men eigenlijk met het adres bedoelde [illegible] leden, die meenden, dat art. 144 der Grondwet [illegible] den raad geen regt gaf om te verzoeken, [illegible] regering mogt worden uitgenoodigd, om de [illegible] wegen op de kosten van den Staat te doen aa[illegible] en exploiteren, werd geantwoord, dat het [illegible] *belang* eischte, dat Utrecht het centraal-pu[illegible] spoorwegen werd, en dat de Staat op zich [illegible] nemen, te maken de meest noodzakelijke bo[illegible] den weg van Utrecht naar Zwolle. De eerstb[illegible] leden meenden, dat zulks dan duidelijk aan [illegible] van het adres in het verzoek moest worden te [illegible] gegeven. Dit werd niet goedgekeurd. De [illegible] had op haar standpunt gelijk, om dit niet [illegible] geven, want dan zou de geheele beschouwing [illegible] trent het wenschelijke van den aanleg van de [illegible] door den Staat ook niet zeer gepast in het [illegible] zijn geweest, daar het er voor de keuze der [illegible] niets toe doet, of de weg gemaakt wordt door [illegible] Staat of door eene maatschappij; de regering [illegible] ondersteunt de lijnen, welke haar het no[illegible] lijkste voorkomen, het eerste.

De voorzitter drukte dan ook zeer juist [illegible] het adres eigenlijk bedoelde. „De kommissie [illegible] met *algemeen belang* ook bedoeld het *bijzonder* [illegible] van Utrecht; zij heeft dit echter niet nogmaals [illegible] genomen, dewijl daardoor meer *egoïsme* aan [illegible] gelegd zou worden, dan wenschelijk werd geoordeeld [illegible]

Er werden, volgens een ander lid, alzoo in het [illegible] andere motieven uitgesproken, dan daaraan [illegible] ten grondslag lagen, en dit was voor deze [illegible] te meer, om er zich niet mede te vereenigen [illegible]

Tegen de koncessie *Sloet-Reuchlin*, als [illegible] schenen geene bezwaren te zijn. Ten minste een [illegible] dige, lid der raads-kommissie, verklaarde bij het [illegible] gedurende de diskussiën over het adres, [illegible] overtuigd was, dat de koncessionarissen [illegible] geen minder gunstige voorwaarden geld zouden [illegible] nen krijgen, en de voorwaarde der koncessie [illegible] die heeren werd in het adres genoemd, een [illegible] kennis van zaken en talent ontworpen stuk [illegible] de raad verlangt geene koncessie, en meent [illegible] het in het algemeen belang noodig is, dat de [illegible] door de regering worden aangelegd en geëxploiteerd [illegible]

De beweegredenen, welke de raad daarvoor [illegible] aangevoerd, komen ons niet zeer overwegend [illegible] voor. De vrees voor een monopolie in handen [illegible] partikulieren schijnt de hoofdreden te zijn [illegible] keuring van het maken en exploiteren der spoorwegen [illegible] door maatschappijen. Maar hoe is monopolie [illegible]

jk in een land, waar de middelen van vervoer te er zoo goed zijn, als bij ons?

De mededinging van de waterwegen zal het den orwegen onmogelijk maken aan monopolie te denken. Het doel der monopolisten is volgens het adres het vervoer, niet het beantwoorden van den weg zijne bestemming, maar alleen het verkrijgen van stige geldelijke uitkomsten; hoe die uitkomsten verkrijgen zijn, zonder vervoer, en zonder dat de aan zijne bestemming beantwoordt, wordt in het es niet opgegeven, en is onbegrijpelijk. Ook is dit strijd met hetgeen een weinig vroeger wordt gel, dat men niet kan beamen, dat de exploitatie r den Staat kostbaarder en nadeeliger moet zijn, die door partikulieren. Met de eerste meening mmen wij in, want de begeerte van de bestuurders r maatschappij, om gunstige geldelijke uitkomsten verkrijgen, maakt het verkieselijker, om eenen orweg door partikulieren te doen exploiteren dan dit door ambtenaren der regering te laten doen.

Als een voordeel van eene exploitatie door den t wordt opgegeven, dat deze dan door verlaging tarieven den handel in de gelegenheid kan stellen, België te konkurreren. Men schijnt geen acht hebben gegeven op art. 46 der koncessie, waarin wordt bepaald, dat de regering het tarief voor opmansgoederen kan verlagen, zoo noodig tegen schaoostelling; een maatregel van voorzorg, welke echter nimmer zal worden toegepast, indien onze handelsgeving, waarin meer en meer het beginsel van geene cherming van handel en nijverheid gehuldigd wordt, veranderd en een beschermend stelsel ingevoerd dt; want als de tarieven voor het goederenvervoer laag worden gesteld, dat de onkosten en de rente het aanlegkapitaal, enz. daaruit niet betaald nen worden, dan wordt eene premie gegeven, den buitenlandschen, voornamelijk aan den doorhandel, ten koste der schatkist, en het moet reemden, dat de raad van eene stad, waar de ste voorvechters van den vrijen handel opgevoed, dit beschermend stelsel wenschelijk voorkomt.

De regering heeft in de memorie van toelichting oorende bij het ontwerp-wet, betreffende de konie *St.-R.* te kennen gegeven, dat zij voor 10 lioen aandeel in deze onderneming neemt; op die e wordt van den gunstigen toestand der schatkist ruik gemaakt, om de lasten in de toekomst niet zwaar te doen drukken. De Noord-Oostelijke orweg zal toch in de eerste jaren denkelijk niet oeg opbrengen, om daaruit 4½ pCt. rente en amortie te kunnen betalen; hoe geringer het kapitaal wordt, waarvan de rente moet betaald worden, minder er bezwaar behoeft te zijn, dat de ling der renten in tijden van tegenspoed zal kken.

De Regering wil het voordeelige van het nemen aandeel in het kapitaal nog meer doen uitko, door de bewering, dat bij amortisatie der 10 lioen, slechts 4% aan rente wordt bespaard, terde Staat 4½% moet waarborgen; hieruit wordt in adres de gevolgtrekking gemaakt, dat de Staat ½% waarborgt, terwijl het geld voor haar slechts waarde heeft, en de regering dus voordeeliger geld kan opnemen en de wegen maken. Hierbij rdt vergeten, dat als de Staat die 10 millioen ortiseert, de waarde der schuldbrieven stijgt, en rente-standaard verlaagd wordt, terwijl, wanneer Staat eene leening van 30 à 50 millioen voor de orwegen sluit, de waarde der schuldbrieven daalt, de rente-standaard stijgt. Door amortisatie kan zeer goed slechts 4 % rente bespaard, terwijl leening 4½ % moet betaald worden. Om echter genoodzaakt te zijn, voortdurend eene rente van ½ % te moeten betalen, als de rente-standaard wordt, is in art. 88 der koncessie bepaald, dat maatschappij 20 jaar na de oprigting de aandeeà pari moet intrekken, als de Staat daartoe het geeft; in het geval dus dat het geld dan goedper is, kan de Staat voorstellen, om de rentewaarborg te verlagen, of wel de aandeelen aflossen, geld, dat tegen lagere renten wordt geleend. met het doel om den weg dan zelf te exploiteren, maar om geen te hooge rente te moeten betalen, waarschijnlijk deze bepaling gemaakt. Evenmin uit de bepaling, dat de Staat over 99 jaar eigevan den weg wordt, de gevolgtrekking gemaakt den, dat dit met het doel geschiedt, om dan den zelf te exploiteren. Zoo ver in de toekomst en de regering en de wetgevers toch wel niet wilregeren, maar eene koncessie kan niet eeuwigdud zijn, en daarom wordt in alle koncessien een van duur bepaald. De Staat kan dan de exploie van den weg *verpachten.*

In het verslag van de Tweede Kamer over het in vorige zitting ingediend ontwerp van wet tot het leggen van spoorwegen wordt gezegd, dat de leden meen het gevoelen der regering deelden, dat de orwegen niet op kosten van den Staat moesten rden aangelegd en geexploiteerd. In de meeste nden is dit dan ook aan partikuliere maatschappijen ergelaten en in Oostenrijk worden zelfs de Staatsegen aan partikulieren verkocht.

Wanneer de Staat de spoorwegen exploiteert, dan moet dit geschieden door een korps ambtenaren, die aan eene menigte reglementen, voorschriften en wetten moeten voldoen, die hunne vrijheid van handelen belemmeren. Bij hen bestaat ook niet die begeerte, om de exploitatie van den weg voordeelig te doen zijn, maar wel om te voldoen, aan hunne voorschriften; want zelden zal groote ijver om den Staat voordeel te verschaffen beloond worden; maar eene overtreding van een voorschrift, al geschiedt dit met een goed doel, stelt daarentegen aan berisping bloot.

Het opvolgen van die voorschriften en het nagaan of dit wel geschiedt, vorderen vele ambtenaren en dit alles maakt de exploitatie zeer kostbaar, hetgeen de ondervinding bewijst. Daarenboven moet de werkkring van elk beambte door regels streng worden afgebakend; hierdoor wordt de vrijheid van handelen, in buitengewone omstandigheden, zeer moeijelijk en gaat langzamerhand de zelfstandigheid, welke bij spoorwegen zoo noodig is, verloren. Belgie bewijst geenszins, dat de exploitatie door den Staat te verkiezen is, en de Fransche, Duitsche en Engelsche spoorwegen, die door partikuliere maatschappijen worden geëxploiteerd, voldoen zeker niet minder aan de behoeften en de zekerheid van het publiek dan de staatsbanen.

Wat het wordt, als de Staat monopolist is, leeren Frankrijk en Pruissen; in het eerste land rookt men slechte en dure sigaren, in het tweede moet men slecht zout gebruiken.

Dat eene spoorweg-maatschappij in ons land de tarieven naar willekeur verlaagt en verhoogt, is geen onvermijdelijk gevolg van eene exploitatie door partikulieren, maar van de wijze, waarop die spoorweg aan Engelschen is verkocht, zonder behoorlijke voorwaarden te maken; dergelijke handelingen zullen bij de koncessie *St.-R.* onmogelijk zijn.

Als aan het verzoek aan het slot van het adres gedaan, — dat de Regering door de 2e. Kamer moge worden uitgenoodigd, om een outwerp voor te dragen voor den aanleg van de meest noodzakelijke hoofdlijnen, in verband met de eischen van het publiek belang, en om die onder haar opzigt ten koste van den Staat te doen aanleggen en exploiteren, — wordt gevolg gegeven, dan zou de regering den aanleg der lijnen, waarvoor nu koncessie is gegeven, of waarover onderhandeld wordt, moeten voordragen, en dan zou de exploitatie zeker kostbaarder worden, dan wanneer dit door partikulieren geschiedt. Utrecht zou dan ook niet door spoorwegen met Zwolle en 's Bosch verbonden worden, en het geldelijk belang van den Staat niet bevorderd zijn geworden. Bij de behandeling van een dergelijk ontwerp van wet, zou de naijver der verschillende provincien en steden zich niet minder luid doen hooren, dan thans het geval is.

Het besluit van den raad, om het adres te zenden o. a. aan de gemeente-besturen van de plaatsen langs welke de spoorwegen zouden komen, die volgens het adres in het *algemeen belang* nuttig worden geacht heeft waarschijnlijk ten doel, om het adres door dergelijke adressen van die gemeenten te doen ondersteunen; wordt dit doel bereikt, dan zal er een petitionnement tegen de voorstellen der regering ontstaan, en ten gevolge daarvan zullen de gemeentebesturen, die in het algemeen belang niet zoo veel belang stellen als de raad van Utrecht, en bij de ontworpen spoorwegen belang hebben, ook adressen aan de Staten Generaal zenden. Het gevolg zal dus kunnen zijn een algemeen petitionnement *voor* en *tegen*; — en het zal dan, even als in 1853, adressen regenen, doch nu over de spoorwegen. Of dit wenschelijk is betwijfelen wij, ten minste te oordeelen naar de gevolgen van het petitionnement van 1853. —IJ.

PETERSBURG, 3 November.

Onze dagbladen deelen op 's keizers verlangen de volgende rede mede, door hem tot eene deputatie van den adel te Moskou gehouden, op 12 Sept., en eigenlijk gerigt tot den adel van het gansche rijk.

„Het is mij steeds aangenaam in de mogelijkheid te zijn den adel mijn dank te betuigen; maar tegen mijn geweten te spreken ligt niet in mijn karakter. Ik zeg altijd de waarheid, en daarom is het mij, tot mijn innig leedwezen, heden onmogelijk u dank te zeggen. Het is u gewis nog niet ontgaan, hoe ik u, twee jaren geleden, in deze zelfde zaal, zeide, dat men vroeg of laat er toe komen moest om in den toestand der landheeren en hunne regten op hunne boeren verandering te brengen, en dat men daarmede van hooger moest beginnen, opdat niet lager het initatief genomen wierd. Sedert heb ik over de zaak nagedacht, en, mijne hoop op God gevestigd hebbende, besloten een begin te maken. Toen ik mijne reskripten aan de goevernementen van Lijfland en St. Petersburg gaf, verwachtte ik, dat de adel van Moskou het eerst aan mijne roepstem gehoor zou geven. De provincie Moskou is evenwel de eerste, de tweede, noch de derde geweest. Dit heeft mij zeer gegriefd, daar ik mij beroem te Moskou geboren te zijn. Ik heb u de grondslagen van den grooten maatregel voorgelegd, en daarvan zal ik in geenen deele en in geen enkel opzigt afwijken. . . . .

„Ik heb den adel lief en beschouw hem als den voornaamsten steun van mijn troon, maar ik wil het algemeen welzijn; ik wil dat echter niet ten uwen nadeele. Ik ben steeds bereid u te ondersteunen; maar aan den anderen kant moet gij, in uw eigen belang, zoo handelen dat uit dit alles het welzijn der boeren voortkomt. Vergeet niet, dat op het oogenblik op Moskou de oogen van geheel Rusland gevestigd zijn. Ik ben steeds genegen, voor u te doen wat in mijne magt is: stel mij dus in de mogelijkheid u te verdedigen."

MADRID, 3 November.

Gisteren is te Ferrol aangekomen aan boord van het Engelsche fregat Euryalus, prins *Alfred*, zoon van koningin *Victoria*. De prins komt onze arsenalen en zeeplaatsen bezoeken. De kommandant zal den prins naar Corrunha begeleiden, aan boord van het Spaansche oorlogschip Santa Teresa.

WEENEN, 9 November.

De bank van Weenen heeft een berigt doen bekend maken, behelzende, dat van heden af, de oude bankbilletten van duizend florijnen zullen verwisseld worden tegen nieuwe bankbilletten van 500 fls, tegen den prijs van 105.

De *Wiener-Ztg.* meldt, dat de keizer Zaturdag het provinciaal-koncilie heeft ontvangen.

Het verbod op den uitvoer van wapenen naar Servië, is nu ook tot de Donauvorstendommen uitgestrekt.

TRIEST, 4 November.

Stormen en sneeuwbuijen hebben dezer dagen in onze wateren veel schade veroorzaakt. Sedert den 29 Okt. tot heden zijn hier in de nabijheid 17 schepen gestrand, als 9 Oostenrijksche, 2 Egyptische 2 Grieksche en 4 Romeinschen.

Een dubbel ongeluk heeft de aankomst van lord *Stratford de Redcliffe* te Smirna gekenmerkt. Het Engelsche stoomfregat Curaçao, aan welks boord zich de lord bevond, liep op de reede van Smirna tegen een Oostenrijksch vaartuig, dat naar Triest bestemd was, verbrijzelde den boegspriet en den voorsteven. Bij het losmaken geraakte de Curaçao op de bank van Hermus en strandde aldaar. Het Oostenrijksch vaartuig liep groot gevaar van te zinken, doch werd door de Egitto gered en in de haven terug gebragt. De fransche schout-bij-nacht *Clavaud*, bevelhebber van het Fransche eskader in den Levant, heeft onmiddelijk de Eclaireur ter hulp van de Curaçao afgezonden; en de Engelsche konsul is vertrokken, om lord *Stratford* te gemoet te gaan.

Uit Konstantinopel heeft men de volgende berigten:

Op de konferentie over de zaken van Montenegro zijn de afgevaardigden der mogendheden het onderling eens geworden. De Porte heeft benoemd tot leden van de nieuwe regering (Kaïmakamie) van Moldavie den ex-minister van binnenlandsche zaken *Kassargi*, den ex-president van den Divan *Bazile Stourdza* en den ex-minister van justitie *Pano*.

De *Presse d'Orient* meldt, dat *Ismaël Pacha* den 27 Okt. te Konstantinopel is aangekomen met zes en dertig gevangenen, allen min of meer schuldig aan den moord der konsuls van Frankrijk en Engeland.

Het bezuinigings-reglement voor de Turksche ambtenaren bevat o. a. de volgende bepalingen: Het gebruik van pijpen met ringen van edelgesteenten is verboden. In de bureaux mogen geene pijpen, koffij of sorbet meer gegeven worden. Alleen de ambtenaren van den rang van *bala* en hooger mogen zich van rijtuigen met twee paarden bedienen. Het is hun verboden vele lakeijen te paard te hebben. De ambtenaren onder genoemden rang mogen slechts één paard voor hun rijtuig hebben. De overige bepalingen zijn even gewigtig.

LONDEN, 9 November.

De hoofdbepalingen van het tusschen Engeland en Japan gesloten traktaat, dat in het Nederduitsch is gesteld, zijn als volgt: Engeland benoemt gezanten, die te Jeddo zullen resideren, terwijl van de zijde der Japansche regering gezanten zullen gezonden worden naar Londen. Beide regeringen benoemen konsulaire agenten in alle havens der wederzijdsche landen, waar dit noodig geoordeeld wordt. In Julij 1859 zullen de havens van Hakodadi, Kanowaga en Nangasaki worden geopend; met Nugata zal dit het geval zijn in Jan. 1860, met Kioge in Jan. 1863.

Het zal aan de Engelschen vergund zijn, zich in genoemde havens met der woon te vestigen, landerijen te pachten, huizen te bouwen, maar het zal hun verboden zijn aldaar versterkingen aan te leggen. Te rekenen van Jan. 1862 zal Jeddo en van Jan. 1863, Osaca voor hen geopend zijn. Het gebruik van Engelsche muntspeciën is toegestaan. De uitoefening der Christelijke godsdienst is aan geene beperking onderworpen; ook het stichten van kerken is vrijelijk geoorloofd. De in- en uitvoer van alle waren is toegestaan, met uitzondering van krijgsbehoeften. De inkomende regten, welke zullen geheven worden, zijn vastgesteld op 5 à 35 pCt., de laatste op geestrijke dranken. Machineriën, zijde, steenkolen en wollen goederen betalen een regt van 5 pCt.

PARIJS, 8 November.

De leening voor het Suez-kanaal begint nu te vlotten. Zaturdag zijn drie millioen gestort en heden wordt 5 à 6 millioen verwacht.

Naar Senegal zijn versterkingen gezonden om deel te nemen aan de expeditiën, waartoe de luit.-kol. *Faidherbe* in die kolonie het voornemen koestert.

Uit Teheran meldt men de volgende anekdote: De Shah zijn verlangen te kennen gegeven hebbende, om het zevenjarig dochtertje van onzen gezant, een lief, aanminnig meisje, te zien, werd het kind hem voorgesteld, waarop hij haar vroeg, wie zij vond dat er beter uitzag, hij of haar keizer. Het kind aarzelde een oogenblik en antwoordde toen, dat haar keizer toch mooijer was. De Shah kon een lachje hierover niet weêrhouden en zei tot zijne hovelingen: Dat is nu vaderlandsliefde „en geen uwer had welligt in gelijke omstandigheden eveneens gedaan."

PARIJS, 9 November.

De *Moniteur* deelt heden verscheidene benoemingen mede, o. a. van de schouten-bij-nacht *Lugeol* en *Penaud* tot den rang van vice-admiraal, en die van de kapiteins *Paris* en *Dubouzet* tot den rang van schout-bij-nacht.

Bij een ander besluit worden de sekretarissen-generaal van het ministerie van staat en van het huis des Keizers, van de ministeriën van binnenlandsche zaken en van finantiën tot staatsraden buiten de sektiën benoemd.

— 9 *Nov.* Rente kont. 4½ pCt. 96,00; op tijd 3 pCt. 73,65; Fr.-Oost. Spw. 656; Sp. 1½ pCt. 30⅝.

BRUSSEL, 9 November.

De zitting der wetgevende vergadering is heden door den koning geopend, met eene rede, waarin onderscheidene wetsontwerpen worden toegezegd, en wel in de eerste plaats ter waarborging van den letterkundigen en kunsteigendom en tot opheffing der beletselen welke den in- en uitvoer van letterkundige produkten naar en van Nederland in den weg staan. Verder een ontwerp betreffende de zaak der openbare liefdadigheid, waarbij, zegt Z. M., de regering zich ten doel heeft gesteld, het verschil van opinie, waartoe de redaktie van artikel 84 der gemeente-wet heeft aanleiding gegeven, te doen ophouden. O. a. nog ontwerpen tot betere verdeeling der grondbelasting; tot wijziging der strafwet; op de regterlijke organisatie, en tot het daarstellen van een goed spaarkas-stelsel ten behoeve der arbeidende klassen. De toestand der schatkist gevoelde den gelukkigen invloed van de toename van den algemeenen rijkdom.

Bij den brand van eene arbeiderswoning te Dinant zijn 3 kinderen in de vlammen omgekomen.

ADVERTENTIEN

Marktberigten.

Rotterdam, 9 Nov. Granen. Tarwe: 165 à Hooglandsche Kleefsche *f* 310; 166 à nieuwe landsche Ris *f* 293. Gerst: 130 à Libau *f* 200.

Boter 1. kwal. *f* 60; 2. dito *f* 57.

Schiedam, 9 Nov. Granen. Rogge. In 450 last minder en meerder beschadigde Archangel *f* 165 a *f* 146 cont. per last, wegende van 114

Moutwijn per Ned. vat zonder fust *f* 14.25. id. *f* 19.75. Amsterd. proef *f* 21.00, zonder de ting. Spoeling *f* 1.20 per ketel.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (Zon

Nov.	Uren.	Wind- rigt.	Wind- kr.	Barom. bij 0°.	Ther F.	Afwijk. d.Temp.	Vochtigh.	Ger. regen.	Op
			N. à						
9	2	no.	1.0	773.03	38.3	— 8.5	0.55	0	Ligt
	10	zw.	0.5	73.70	28.6	—12.6	0.90	0	Helder
10	8	zw	1.5	72.45	32.0	— 9.2	0.87	0	Betrokken

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 9 November 1858.

NEDERLAND.			
Werkel. Schuld	2½	pCt.	63 13/16
dito dito	3	„	75 9/16
dito dito	4	„	98⅛
Handelmaatschappij. .	4½	„	142⅝
BELGIE.			
Certifik. bij *Rotschild* .	2½	pCt.	53
SPANJE.			
Obligatien	1½	pCt.	30
Binnenl. Schuld. . . .	3	„	45 11/16
Obligatien	3	„	41
Amortisable			10⅝
PORTUGAL.			
Obligatiën	3	pCt.	46
dito 1856/57. . . .	3	„	44¼
RUSLAND.			
Obligat. 1828 & 1829.	5	„	103¾
Certifikat. 1831 & 1833	5	„	91¼
Certifikaten 1840 . . .	4	„	86⅛
Cert bij *Stieglitz* . . .	4	„	86⅛
dito 5e Serie	5	„	97¼
dito 1855 6e Serie . .	5	„	101 15/16
dito Adm. te Londen	4½	„	98½
Certifik. van Assign. .	6	„	65¼
POLEN.			
Aand. 1835, fl. 500			158
Obligatiën	4	pCt.	81⅝
OOSTENRIJK.			
Oblig. bij *Goll en C⁰*.	4	pCt.	63
Oblig. Metaliek	5	pCt.	77 1/16
Oblig. Rente Am.. . . .	5	„	87⅛
dito dito Nat. 1854. .	5	„	77⅞
dito dito	2½	„	39½

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

Bijvoegsel bij No. 266
van de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Zitting van den Stedelijken Raad.

Zitting van Donderdag 4 November.

Voorzitter Mr. *N. P. J. Kien.*

Tegenwoordig zijn 22 leden; afwezig de HH. *van Cleeff*, *van Boetzelaer*, *Schuurman*, *Visscher*, *Pabst en Ackersdijck* en *van Hengelaar*.

De tijd, binnen welken bezwaren kunnen worden ingebragt tegen de benoeming der HH. *v. Geuns* en *v. Nooten*, verstreken zijnde, en die heeren zich hebbende aangemeld om zitting te nemen, worden zij door den sekretaris binnengeleid, en nemen, na in handen van den Voorz. de bij de wet gevorderde eeden te hebben afgelegd, plaats in de vergadering.

De *Voorz.* deelt vervolgens mede, dat zijn ingekomen:

een prov.-blad, houdende bepaling omtrent de viering van 's Konings verjaardag, waaruit blijkt de intrekking van het besluit tot viering van dien dag te gelijk met den verjaardag der Koningin, en dat voortaan die verjaring op 19 Febr. zal gevierd worden, — voor kennisgeving;

eene missive van Ged. St. houdende goedkeuring van het besluit betreffende de jaarwedde van den hoofdonderwijzer *K. Visscher*, — als voren.

Wordt ter tafel gebragt:

eene voordragt van de komm. van fabriekage, betreffende de gasverlichting, — ter sekretarie;

eene voordragt tot aanvulling der vakature in het collegie van regenten van het krankzinnigen gesticht, welke voordragt bestaat uit de heeren Jhr. *J. van Haeften* en Mr. *A. A. H. Besier*; en door B. en W. aangevuld met de namen der heeren *B. v. Dorp* en *N. H. van Nes v. Meerkerk*, — als voren;

eene voordragt om aan *H. v. 't Hooft*, tegen betaling van een jaarlijksch erkenningsregt, in gebruik af te staan, een gedeelte van den berm van den weg tusschen Utrecht en Vreeswijk, — als voren.

eene missive van het dep. Utrecht der Ned. Maatschappij ter bevordering der nijverheid, den gunstigen uitslag der tentoonstelling meldende en dank zeggende voor de welwillendheid van den raad tot het toezeggen van een subsidie, — voor kennisgeving.

Is nog ingekomen:

een rekwest van *A. M. de Fiouw*, houdende aanvraag om voor eigen rekening te doen bouwen eene brug aan het St. Lukas bolwerk;

een nader voorstel van *Buijen* betreffende dezelfde brug, met eene teekening, — besloten beide stukken ter sekretarie neêr te leggen en B. en W. uit te noodigen, daaromtrent de zienswijze der komm. van fabriekage in te winnen;

een rekwest van den hoofdonderwijzer *J. Bos*, houdende verzoek om uit die betrekking met 1 Mei te worden ontslagen, — voor kennisgeving en besloten daarop bij de behandeling der betrekkelijke voordragt te attenderen;

een rekwest van *W. van Mazijk* houdende verzoek om voor hare woning op het Vreeburg boomen te planten, — ter sekretarie;

eene nadere voordragt van een drietal voor de benoeming van hulponderwijzers, — als voren.

Aan de orde is alsnu de voordragt om aan den hoofdonderwijzer *J. Bos*, 1°. ter gelegenheid der viering zijner 50jarige ambtsbediening een blijk te geven van belangstelling, en 2°. een eervol ontslag te verleenen met 1 Jan. a. s. en aan de Hooge Regering tot verkrijgen van pensioen voor te dragen.

Het eerste punt der voordragt wordt zonder omvraag aangenomen.

Het tweede gedeelte, alsnu gewijzigd overeenkomstig het verzoek van den heer *J. Bos* en met het oog op de voorbereidende werkzaamheden, die nog voor de benoeming van een nieuwen hoofdonderwijzer moeten plaats hebben, wordt mede zonder omvraag aangenomen.

Aan de orde is de begrooting der stads Aalmoezeniers-kamer.

De *Voorz.* merkt aan, dat het cijfer is geregeld bij de behandeling der stedelijke begrooting, doch dat de begrootingskomm. 1. de rente voor de obligatien niet wenschte te zien uitgetrokken, en de vordering van het fonds van St. Katharijne voor memorie uit te trekken. Spr. zou daarmede genoegen kunnen nemen.

De heer *Boer* wenscht tegen dit eerste punt zijne stem te verheffen. Spr. acht het minder wenschelijk, de zaak hier thans nit te maken. Hij meent ook, dat de komm. voor de begrooting reeds te kennen had gegeven heeft, dat dit gedeelte van haar advies eigenlijk vervallen was.

De *Voorz.* stelt dientengevolge voor de begrooting te doen kennen en den post voor St. Katharijne pro memorie uit te trekken.

De heer *Jongeneel* herinnert nog dat dat is voorgesteld de *f* 50 aan de boekhouder voor verwarming van het lokaal niet meer uit te trekken.

De *Voorz.* neemt ook deze laatste wijziging in het voorstel op, dat alsnu zonder omvraag wordt aangenomen.

De *Voorz.* kan niet nalaten bij deze gelegenheid in overweging te geven, dat de werking der Aalmoeseniers-kamer in de laatste jaren zeer gunstige resultaten heeft opgeleverd, en men zeer veel dank verschuldigd is aan die heeren, welke die zaak administreren. Spr. had zich voorgenomen, naar aanleiding van een geopperd denkbeeld, ook ter sprake te brengen de oprigting van een werkhuis. Er bestaat evenwel nog eene komm., en zoolang die haar rapport niet heeft uitgebragt, kan de raad niet over de zaak beraadslagen.

De heer *Boer* zegt, dat die komm., waarvan hij lid en voorzitter is, wel in langen tijd niet van zich heeft laten hooren, maar de zaak desniettemin geenszins vergeten wordt.

Aan de orde is de voordragt betreffende de invordering der schoolgelden van de Latijnsche school.

De heer *v. Hoytema* vraagt, of als in deze verordening niet wordt bepaald, dat de inschrijvingsgelden onder de onderwijzers mogen worden verdeeld, daarmede wel kan worden voortgegaan, zoo als nu geschiedt, en Spr. wenschelijk acht te behouden.

De *Voorz.* gelooft, dat de stad de gelden moet ontvangen. Men zou ze dan later aan de onderwijzers kunnen geven.

De heer *Karsten* vraagt, of het inschrijvingsgeld, als zijnde eene buitengewone retributie, in deze verordening niet behoorde weggelaten te worden.

De *Voorz.* acht dat onregelmatig. Men moet weten wat moet betaald worden voor iemand, die de school bezoekt.

De heer *Karsten* vindt den hier voorgestelden vorm niet zoo gepast als den bestaanden. Ook bij het ontvangen van prijzen plegt van oudsher eene geldelijke remuneratie gegeven te worden; dat moest dan ook in deze verordening worden opgenomen.

De *Voorz.* ziet toch niet in, dat de raad er niet over zal kunnen beschikken in het belang der onderwijzers.

De heer *Karsten* vraagt, of de inschrijving niet insgelijks als zoodanig te beschouwen is.

De *Voorz.* merkt aan, dat dit eene dienst is van partikulieren aard.

De heer *Karsten* meent tegen de redenen door den vorigen Spr. tot vermindering van het traktement van den docent in de wiskunde aangevoerd, eenige bedenkingen te moeten inbrengen. Vooreerst merkt Spr. aan, dat bij het vaststellen van een traktement de leeftijd niet in aanmerking behoort te komen. De vraag is, of de benoemde bekwaam is voor zijn post, daarvoor ontvangt hij zijne bezoldiging. Of de ambtenaar een persoon is van jeugdigen leeftijd, zulks is geen reden om de bezoldiging te verminderen. Dit geschiedt ook niet in andere ambtsbetrekkingen. Derhalve kan dit argument niet in aanmerking komen. Wat nu het voorgestelde traktement aangaat, zoo merkt Spr. op, dat de thans voorgedragen docent, dr. *Tip*, reeds gedurende een paar jaren met wijlen zijn vader het onderwijs in de mathesis en het daaraan verbonden traktement heeft gedeeld, in dier voege, dat de zoon met het onderrigt der hoogste klassen belast was en daarvoor ontving *f* 900, terwijl de vader het onderrigt der lagere klassen, met eene bezoldiging van *f* 600 aan zich behield. Is het nu billijk, dat aan den eerstgenoemden thans het geheele onderwijs in de mathesis zal worden opgedragen met eene verhooging van slechts *f* 100? Maar, zegt men, aan den ouden heer *Tip* was, uit aanmerking van zijne zeldzame gave in het onderwijzen van de mathesis, een buitengewoon hoog traktement toegekend. Dit is niet zoo. Men stelt zich die zaak niet juist voor. Het traktement was niet te hoog voor het onderwijs waarmede de heer *Tip* belast was, hij nam alleen den post waar, die vroeger aan twee onderwijzers was opgedragen geweest; maar wegens zijn buitengewoon talent kon hij in minder tijds meer vrucht met zijn onderwijs doen, en in zoo verre was in verhouding van de uren, die hij daaraan besteedde, zijn traktement hooger dan gewoonlijk. De heer *Tip* gaf wekelijks 15 uren onderwijs, zijn opvolger zal 22 uren gaven, en daaronder zal ook begrepen zijn onderwijs in de natuurkunde op de hoogste klassen, hetwelk tot nog toe niet gegeven werd. Is het nu billijk, dat terwijl de tijd van onderwijs met *een derde* vermeerderd wordt, de belooning *een derde* verminderd worde? De mathematische en natuurkundige wetenschappen maken in onzen tijd grooten opgang; voor velen zijn ze het eldorado, van waar men schatten en wijsheid verwacht; Spr.'s verwachting is niet zoo hoog gestemd; evenwel erkent Spr., dat geen mensch van beschaving en van studie in onzen tijd in die vakken geheel vreemdeling mag zijn. Er moet dus goed onderwijs in gegeven worden, en de heer *Tip* is een man die, al moge hij het uitstekend talent van zijn vader missen, echter ten aanzien van ijver en bekwaamheid niets te wenschen laat, weshalve hem ook eene behoorlijk traktement moet worden toegekend. Maar, zegt men, de som van *f* 1500 staat in geen behoorlijke verhouding tot de traktementen van den 1. en den 2. preceptor, die lager zijn. Maar zoo deze traktementen te laag zijn, gelijk iedereen zal toestemmen, is dat eene reden om het traktement van den lektor in de mathesis te verlagen, en niet veeleer om die der eerstgenoemden te verhoogen? Echter moet men daarbij nog dit in aanmerking nemen, dat er voor de preceptoren uitzigt is op opklimming, hetgeen voor den docent in de mathesis niet bestaat. Spr. meende hierbij nog dat in overweging te moeten geven: er is geen overvloed aan goede mathematici en in vele zelfs kleinere steden is aan dat onderwerp om hooger traktement dan *f* 1000 verbonden, zoo als in Delft, Gouda, Zutphen, en elders, waar de bezoldiging is *f* 1200 en meer; zal dus de stad Utrecht, die de wetenschappen op zoo hoogen prijs stelt, een kariger belooning aan de leeraars toekennen dan steden die in rang en bevolking verre achter haar staan?

De *Voorz.* gelooft dat niet.

De heer *Schuller* ziet geen bezwaar in de bijvoeging in het artikel der bestemming van de inschrijvingsgelden.

De *Voorz.* acht het beter zich eene latere regeling voor te behouden. Men zou dan deswegens een voorstel van kuratoren kunnen inwachten.

De heer *de Muralt* merkt aan, dat hier wel de heffing wordt geregeld, maar niet de bestemming der gelden.

De voordragt wordt alsnu zonder omvraag aangenomen, en komt in behandeling de voordragt betreffende de invordering der schoolgelden.

De heer *v. Lier* meent, met het oog op art. 113 der gem. wet, dat de invordering moet geschieden *door*, niet *van wege* den ontvanger.

De *Voorz* merkt aan, dat deze zaak bij elke gelegenheid door den heer *v. Lier* op nieuw wordt ter sprake gebragt. Er is, zegt Spr., reeds een aantal verordeningen aangenomen, waarin dezelfde uitdrukking voorkomt, daar de ontvanger onmogelijk overal zelf kan gaan om die gelden te ontvangen. Wordt het echter verlangd, en maakt de heer *van Lier* er een bepaald voorstel van, zoo zal Spr. het op nieuw aan de beslissing onderwerpen.

De heer *v. Lier* zegt, dat de door den Voorz. gemaakte opmerking hem niet zal weêrhouden om telkens, wanneer dergelijke, in zijn oog, met de wet strijdige, ontwerp-verordeningen worden ter tafel gebragt, zijne stem luide daartegen te verheffen. Het reeds aangehaalde art. 113 gem. wet belast den ontvanger met alle invorderingen ten behoeve der gemeente; nu moge deze ambtenaar aan anderen sommige ontvangsten van gemeente gelden opdragen dit is en blijft *ter zijner* verantwoording, doch de raad behoort dusdanige delegatien niet in eene verordening op te nemen en dusdoende de verantwoordelijkheid des ontvangers op anderen over te dragen. Spr. ziet hierin eene bepaalde wetsovertreding, waar tegen hij moet waarschuwen; een amendement zal hij evenwel niet voorstellen, eensdeels, omdat het niet schijnt ondersteund te zullen worden en, ten andere, omdat het hem voldoende is, de vergadering op het onwettige der besprokene bepaling te hebben gewezen.

De voordragt wordt zonder omvraag aangenomen.

Aan de orde is de voordragt om, op voorstel van kuratoren der Lat. school, te benoemen één onderwijzer in de wiskunde, die tevens onderwijs zal geven in de natuurkunde, op een traktement van *f* 1500, voor welke betrekking worden aanbevolen, de HH. dr. *J. Tip* en *J. R. Vermeer*.

De heer *Boer* zal, naar aanleiding van hetgeen in het rapport der begrootingskomm. hieromtrent voorkomt, een voorstel in gelijken geest doen, om nl. den heer *J. Tip* een traktement toe te kennen van *f* 1000. Het komt Spr. voor, dat het voorstel, gelijk het gedaan is door kuratoren, in vele opzigten onaannemelijk is. Hij zal niet treden in eene beschouwing der verdiensten van den leeraar; hij wil gelooven en aannemen het vele goede, dat hij van verschillende zijden omtrent hem vernomen heeft; maar Spr. moet opmerken, dat hij nog een zeer jong leeraar, en nog geen twee jaren aan het gymnasium werkzaam geweest is. Hij was daar eerst aangesteld om een deel der lessen van zijn' vader over te nemen, en heeft daarvoor een traktement van *f* 900 gekregen, en hij treedt thans in diens ganschen werkkring, daarom stelt Spr. ook voor, dat traktement eenigzins te verhoogen. Het komt hem voor, dat de belooning, voor iemand die toch nog jong is, billijk en redelijk kan genoemd worden, te meer als men het oog vestigt op de traktementen der overige leeraren. Gaf men hem *f* 1500 dan bragt men hem hooger dan den oudsten preceptor, die slechts *f* 1400 geniet. Men werpe Spr niet tegen, dat de heer *Tip* senior toch die som genoot; geen der leden van den raad is toch onbekend met de uitstekende verdiensten van dien leeraar, en bij hem goldt het alzoo een exceptioneel geval, dat men hier niet tot grondslag kan nemen. Spr. acht daarom zijn voorstel noch onbillijk, noch onaannemelijk.

De heer *Karsten* zegt dat, ofschoon hij bijna schroomt na de redeneringen der beide vorige Sprs. nogmaals het woord op te vatten, hij zich echter verpligt acht, nog iets ter opheldering in 't midden te brengen. Door degenen die voor de vermindering zijn van het traktement, worden vooral twee redenen daarvoor aangevoerd: ten eerste dat, daar de heer *Tip* zulk een uitstekend docent was, zijn opvolger met hem niet op gelijke lijn kan gesteld worden, en die docent minder traktement moet genieten; ten anderen, dat er geen reden is om den lektor in de mathesis hooger te bezoldigen dan enkele preceptoren die althans even veel uren onderwijs geven. Wat het eerste punt betreft, zoo doet het Spr. leed, dat juist de verdienste van den vader hier moet strekken tot nadeel van den zoon; echter moet hij doen opmerken, dat het onderwijs aan het gymnasium voor den vader eene bijzaak was, terwijl de zoon er zich onverdeeld aan toewijdt. En wat de verhouding van eenige traktementen tot elkander betreft, zal de raad toch wel niet

tot deze redenering komen: eenige preceptoren hebben een te klein traktement, dus moet de lektor in de mathesis nog iets minder hebben. Waartoe zou dat leiden? Men houde overigens wel in het oog, dat het onderwijs in de mathesis aan een gymnasium een zeer moeijelijke taak is; hij die daartoe wordt voorgedragen bezit niet alleen, volgens getuigenis van een zeer bevoegd beoordeelaar, daartoe de vereischte kunde, maar heeft ook reeds door tweejarig onderrigt blijken gegeven dat hij voor die taak volkomen berekend is, en den leerlingen belangstelling in dit vak weet in te boezemen. Het zoude derhalve Spr. leed doen, zoo aan dien post niet die belooning werd verbonden, welke daaraan, naar het oordeel der kuratoren, toekomt.

De heer *v. Hoytema* betreurt het, dat eene zaak als deze blootelijk uit een finantieel oogpunt wordt beschouwd. Spr. verwondert zich, dat de heer *Boer*, die zoozeer voor het onderwijs ijvert, nu de laagste som welke denkbaar is voorstelt, voor den onderwijzer in een der moeijelijkste vakken van wetenschap. De eenige reden die Spr. heeft hooren aanvoeren is, dat de persooon jong is, en hieromtrent vereenigt Spr. zich geheel met hetgeen door andere leden is aangevoerd, dat in geene andere betrekking, uithoofde van jeugdigen leeftijd, eene mindere bezoldiging wordt gegeven. Als men erkend wordt bekwaam te zijn voor het ambt, moet men het daaraan verbonden traktement hebben. En zal men nu den lektor in de wiskunde, eene der belangrijkste betrekkingen aan de Latijnsche school, een traktement van *f* 1000 geven? De jongelieden welke de Latijnsche school bezoeken, zijn zoo overkropt met werk en moeten zooveel tijd in de school doorbrengen, dat voor huisonderwijs geen tijd overblijft; het onderwijs in alle vakken behoort dus zóó te zijn, dat suppletie door huisonderwijs niet noodzakelijk zij. Is het nu waar dat, zoo als geen betoog behoeft, het onderwijs in de wis- en natuurkunde zoo noodzakelijk is, dan oordeelt Spr., dat er ook veel voor behoort te worden opgeofferd. Vroeger werd geen onderwijs in de *natuurkunde* gegeven, en de vader van den heer *Tip* gaf dus alleen les in de wiskunde, waarvoor hij aan de Latijnsche school wekelijks 15 uren besteedde, aan den zoon wordt opgedragen 20 uren te geven, dus reeds vijf uren meer, en nu zou men nog het traktement van f 1500 op f 1000 willen terugbrengen? Er is nog een ander punt waarop Spr. bij deze gelegenheid wil wijzen. Opdat men niet uit de vroeger verleende f 1500 zou redeneren, staat in het rapport der komm. voor de begrooting te lezen, dat de oude heer *Tip niet dan door de kracht van het geld aan de Latijnsche school is kunnen worden verbonden*; Spr. moet in het belang der waarheid protesteren tegen die uitdrukking, zij is onjuist, maar vooral ten aanzien van een man, dien vele leden van dezen raad gekend hebben, en dezen zullen moeten erkennen, dat de zucht om geld te verzamelen nimmer bij hem op den voorgrond stond. Waarom, vraagt Spr., heeft hij dan de betrekking aan de Latijnsche school op zich genomen? niet om de f 1500, maar omdat hij de overtuiging koesterde, dat het onderwijs in de wiskunde niet goed aan de Latijnsche school gegeven werd, en hij zich in staat gevoelde, om het op die hoogte te brengen, waarop het, naar zijn oordeel, wezen kan en moest, en omdat het voor zijne eerzucht een belangrijk punt was, het bewijs te leveren voor alle standen der maatschappij, dat de wetenschap welke hij boven alles stelde, zoo kan worden onderwezen en voorgesteld, dat zij door ieder kan begrepen worden; en dat daardoor liefde voor de wiskundige wetenschappen kan worden opgewekt; hij wilde iedere gelegenheid aangrijpen om dat te bewijzen en achtte alzoo de Latijnsche school voor dat doel bij uitnemendheid geschikt. Zijn helder inzigt in de wijze, op welke dit onderrigt bij het jeugdige verstand tot klaarheid kan worden gebragt, heeft zich ook dikwijls doen zien, bij het onderwijzen van meisjes in de rekenkunde, zoodat deze, die voor deze wetenschap in den regel weinig lust bezitten, onder zijne leiding dezelve leerden begrijpen en liefhebben. En als men den man zoo gekend heeft moet men het wel betreuren, dat in het verslag der begrootingskomm. wordt te kennen gegeven, dat men hem alleen door de kracht van het geld aan het gymnasium heeft kunnen verbinden. En nu vertrouwt Spr., dat de zoon zal treden in de voetstappen zijns vaders; meer dan een ander is hij toch in de gelegenheid geweest van zijn vader te leeren, hoe die zaken moeten worden gedoceerd. Spr. zou dus meenen, dat hij bij uitstek in staat is, om het onderwijs aan het gymnasium goed in te rigten, en dan moet men niet karig wezen en slechts f 1000 traktement toekennen.

De heer *Boer* heeft met uitstekend genoegen de lofrede op den ouden heer *Tip* gehoord; hij stemt daarmede volkomen in, maar gelooft dat juist daardoor het billijke en aannemelijke van zijn voorstel ten duidelijkste is in het licht gesteld. Een man, die zoo hoog stond en zoo geschikt was voor het onderwijs aan hem opgedragen, moest ook op buitengewone wijze beloond worden, en Spr. is zeker, dat de komm. voor de begrooting, met de door den heer *v. Hoytema* zoo gewraakte uitdrukking, niets anders heeft willen te kennen geven, dan dat die buitengewone verdiensten ook op buitengewone wijze beloond mogten en moesten worden. Spr. wil gelooven dat de zoon de voetstappen zijns vaders drukken zal, maar het is toch zeker, dat hij nog niet die bewijzen daarvan gegeven heeft en heeft kunnen geven. En zou het nu niet, vraagt Spr., vreemd zijn, hem bij den aanvang zijner loopbaan hetzelfde traktement te geven, als men meende te moeten geven aan zijn vader, die zoo hoog stond? Spr. moet verder nog doen opmerken, dat het denkbeeld niet wederlegd is, dat toch zekere verhouding tusschen de traktementen der verschillende leeraren aan die inrigting behoort te bestaan. De docenten in de taalkunde, meende hij steeds, dat bij dergelijke inrigting eene hoogere plaats innamen dan die in de wiskunde, en nu zou, volgens de voorgestelde regeling, de man, die aan het hoofd van het geheel staat en die een groot deel van zijn leven daaraan verbonden is geweest, slechts *f* 500 meer hebben dan de jeugdige leeraar, die welligt ruim anderhalf jaar daar onderwijs geeft. Dit meent hij, dat met goede orde en billijkheid bezwaarlijk zoude zijn overeen te brengen.

De heer *Schuller* merkt aan dat de heer *Tip* nooit heeft toegestemd, dat hij om zoo te zeggen voor geld gekocht was. Hij heeft dat bepaald tegengesproken, en Spr. bewezen, dat het traktement hetwelk hij genoot, ieder ander zou toekomen. Spr. heeft die berekening niet onthouden, doch herinnert zich wel, dat zij in verband stond met de berekening der traktementen van de onderwijzers in de nieuwe talen. Spr. moet nog drukken op deze omstandigheid, dat de heer *Tip*, de zoon, (in het voorbij gaan zij aangemerkt, dat de raad redeneert alsof de heer *Tip* zal benoemd worden, terwijl er toch twee namen op de voordragt staan,) tot nog toe heeft gegeven $\frac{2}{3}$ gedeelte van het onderwijs in de wiskunde voor *f* 900, en nu zal men hem $\frac{1}{3}$ meer laten geven, en het traktement slechts met *f* 100 vermeerderen; — dat is geene regtmatige verhouding. Spr. is het echter volkomen eens, dat er geen verhouding is geweest tusschen het traktement van *f* 1500 voor den lektor in de wiskunde, en de traktementen der andere docenten aan de Latijnsche school; evenwel moet bij die traktementen nog *f* 200 gevoegd worden, die sommigen genieten voor het gemis van vrije woning. Spr. kan echter zeggen, dat kuratoren zoo doordrongen zijn, van het gevoelen dat die traktementen niet in verhouding staan tot die welke elders gegeven worden, dat zij een ernstig onderzoek hebben ingesteld en in gereedheid laten brengen eene tabel der traktementen van die docenten in de acht grootste steden des lands, waaruit zal blijken, dat die overal hooger zijn dan hier ter stede; en de schaamte over zoodanigen toestand zal kuratoren nopen eene voordragt te doen tot eene evenredige verhooging. Die moet evenwel niet ten detrimente strekken van den onderwijzer in de wiskunde, die *f* 1000 genoten heeft. Spr. moet nog zeggen, dat een der kuratoren, de heer *v. Rees*, verklaard heeft, dat de heer *Tip* volkomen voldoet en hij geen beter persoon weet aan te bevelen; en omtrent de wijze waarop hij onderwijs geeft, kan Spr. zeggen, dat die zeer goed moet zijn, daar hij, bij gelegenheid van het examen aan de wijze van vragen ontdekt heeft, dat als hij, Spr., er zeer aandachtig naar luisterde, het mogelijk ware, dat hij zelf er nog iets van begreep. Spr. zegt, nog tot inlichting, dat de onderwijzer de jongelieden zoo ver zal brengen, dat zij na de vier jaren hun admissie examen zouden kunnen doen, en hun bovendien in het vijfde jaar de natuurkunde zal onderwijzen.

De *Voorz.* gelooft, dat bij de moeite, om onderwijzers in dit vak te vinden, en ook daar zij niet kunnen deelen in de opklimming der overige leeraren, de voordragt van B. en W. wel aanbeveling verdient. Spr. moet nog hiertegen opkomen, dat de onderwijzers in de mathesis eigenlijk zouden zijn van minder allooi. Spr. gelooft dat niet, en meent, dat, als men hen aanstelt, het in het belang van het onderwijs is, hun eene goede positie te geven.

De heer *de Muralt* meende, dat de heer *Tip* bij het aftreden zijns vaders moest ophouden docent te zijn. Spr. gelooft dat hij is aangesteld tot diens assistentie, dat niet bij raadsbesluit is bepaald, dat er voortaan twee onderwijzers in de wiskunde zouden zijn, maar alleen dat, omdat de heer *Tip* Sr. om zijne gezondheid niet langer alles kon waarnemen, en men hem toch wenschte te behouden, zijn zoon hem zou assisteren, en dat de *f* 1500 aan den heer *Tip* Sr. uitgekeerd, als vroeger in uitgaaf zou blijven, waarvan hij *f* 600 en zijn zoon f 900 zou ontvangen. Spr. herinnert zich nog, dat een der leden toen gevraagd heeft, of men niet eene benoeming moest doen uit eene aanbeveling en bij stemming, volgens het regl. van orde, hetgeen men om de opgegeven reden toen onnoodig achtte. Als dus de vader zijne lessen staakte, had ook de zoon moeten terugtreden, waaruit volgt, dat voor Spr. geenerlei bewijs gelegen is in het feit, dat hij tot dusverre f 900 heeft genoten. Spr. vereenigt zich echter geheel met de opinie van andere leden, dat de leeftijd hier geen verschil kan maken, dat het traktement naar het ambt en niet naar den persoon wordt vastgesteld, tenzij men verlangt een bepaald persoon te behouden, en daarom een vastgesteld traktement mogt willen verhoogen. Spr. meent dat de door den heer *Boer* voorgestelde bezoldiging allezins voldoende is; dat lid heeft reeds aangetoond, dat het onbillijk is dat traktement zooveel hooger te stellen, dan dat van den 2. en 3. preceptor aan het gymnasium De heer *Schuller* heeft gezegd, dat de docenten nog *f* 200 voor vrije woning hebben, maar de 2. en 3. preceptor hebben dat niet. Zij moeten, meent Spr., in allen gevalle gedoktoreerd zijn; de onderwijzer in de wiskunde behoeft dat niet te zijn. Spr. herinnert zich, dat aan de Latijnsche school waren aangesteld mannen als *Gunst*, *Fockens* en *Verwaaijen*, die nog geen van allen gedoktoreerd waren, en men zou zeer goed als onderwijzer kunnen benoemen iemand, die eenige jaren aan de akademie te Breda of te Delft heeft doorgebragt zonder gedoktoreerd te zijn. Maar aannemende dat hij gedoktoreerd moet zijn, zoo is het toch zeker, dat de rektor, konrektor en preceptoren buiten de schooluren moeten werken voor den schooltijd; dat als zij behandelen stukken uit *Euripides*, *Sophocles*, *Plato* of *Horatius*, zij zich moeten voorbereiden, en dat behoeft de lektor in de wiskunde niet te doen, die plaatst zich alleen voor het bord, en onderwijst ieder jaar op nieuw hetzelfde. Spr. acht dus f 1000 genoeg, ook omdat hij weet, dat op partikuliere schoolen kundige mannen zijn, die de jongelui veel verder brengen dan op het gijmn., en die zooveel niet genieten. Spr. vraagt niet of de heer *Tip* dat ook kan, ontwijfelbaar kan hij de leerlingen aan het gymnasium veel verder brengen; maar de heer *Schuller* heeft gezegd, dat hij hen bekwaam maakt om het admissie-examen voor de akademie te doen, en nu vraagt Spr. op welke geringe hoogte zijn wij daartoe niet gebragt, en behoeven daarvoor thans nog niet veel verder gebragt te worden dan wij. Spr. weet wel, dat er andere inrigtingen zijn, waar men meer aan de onderwijzers in de wiskunde betaalt, maar dat zijn gemengde inrigtingen, waar men de leerlingen niet alleen voor de Hoogeschool, maar voor andere vakken, even als op de hoogere industriescholen voorbereidt. Spr. heeft gehoord, dat de onderwijzer aan de stads teekenschool een traktement van f 550 heeft, en als men nu eene verhouding brengt tusschen de uren waarin hij les geeft en die welke de heer *Tip* geeft, gelooft Spr. ook dat f 1000 voldoende is.

De *Voorz.* zegt, dat de heer *Tip* wel degelijk is aangesteld door den raad als onderwijzer op de Latijnsche school, en niet toegevoegd aan diens vader.

De heer *Karsten* zegt dat de grond, waarop het amendement van den heer *Bake* bijval heeft gevonden, vooral is geweest, het daaraan verbonden uitzigt op verhooging. Hij wenscht dus, opdat zulks niet in vergetelheid moge geraken, dat daarvan in de notulen, en in de akte van aanstelling uitdrukkelijk melding moge gemaakt worden.

De heer *Bake* weet wel dat de heer *Tip* is toegevoegd ter assistentie van zijn vader, doch dat daaromtrent een bepaald besluit gevallen is. Spr. gelooft evenwel, dat *f* 1000 niet genoeg is; de mathesis is een der moeijelijkste vakken, en er behoort een bijzonder talent toe, om haar zoo voor te dragen, dat de jonge lieden er genoegen in vinden, en dan is *f* 1000 te weinig, vooral als de docent ook onderwijs zal geven in de physica. Spr. meent gehoord te hebben, dat het aantal uren van ... gebragt worden op 20, eene reden te meer om ... zoo weinig te geven. Om hem echter onmiddellijk te brengen op het maximum, daarin ziet Spr. ... eenig bezwaar. Spr. is het met den Voorz. eens, dat men de ambtenaren niet dadelijk het ... traktement moet geven, en daarom zou hij ... voor zijn, te zeggen: Wij zullen u in eens ... geven, en nu kunt gij er op rekenen, dat gij ... meer krijgt. Spr. gelooft daarom dat het beter is nu iets minder te bepalen, om dat later te verhoogen. Spr. zou dus willen geven *f* 1200 ... stelt als amendement voor, om die som voor het traktement van den docent in de wis- en natuurkunde voorloopig vast te stellen.

De heer *Boer* verklaart alsnu zijn voorstel in te trekken en zich te vereenigen met dat van den heer ...

De heer *v. Hoytema* vermoedt wel dat dit amendement zal worden aangenomen, maar kan niet nalaten er een woord tegen te zeggen. Het doet Spr. leed dat hij in enkele herhalingen moet vervallen, omdat de heer *Bake* de diskussiën niet heeft bijgewoond, en in hoeverre het dan ... amendementen voor te stellen, wil Spr. niet ... deelen. Het punt door den heer *Bake* besproken, de opklimming nl., acht Spr. verderfelijk; ... in den raad zeer zelden genegen om daaraan ... doen, en als na drie jaren dus eene vermeerdering wordt voorgedragen, heeft die alle kans om te worden afgewezen. De heer *Bake* zegt, dat de wetenschap zoo moeijelijk en zoo belangrijk is, maar dan heeft Spr. of *f* 1200 niet te weinig is. Men dat ... Spr., hier het denkbeeld geopperd, dat ... Latijnsche school niet meer behoeft te worden onderwezen dan zeker tantum. Spt. stemt daarmede volkomen in, maar de ondervinding heeft ... leerd, dat om dat zeer eenvoudige goed te onderwijzen, men zeer ver moet gevorderd zijn ... het is minder juist, dat men om elementair onderwijs te geven, niet meer behoeft te weten dan de elementen; en daarin lag juist de voortreffelijkheid van den ouden heer *Tip* dat hij de mathesis ... zaken door en door kende. Spr. wijst er op, dat men ook van die zienswijze is uitgegaan in het programma bij de bepaling der vereischten voor de examina voor het lager onderwijs, waartoe de kennis der hoogere magtsvergelijkingen gevorderd wordt, hoewel die niet op de lagere scholen onderwezen zullen worden. Spr. besluit alzoo met te zeggen, dat daardoor een der voornaamste gronden, waarom men wenscht sommigen een lager traktement ... staan, is vervallen.

(Vervolg ...)

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZO...